

(neoficiální překlad)

**Protokol č. 14 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod,
kterým se mění kontrolní systém Úmluvy**

Štrasburk, 13. května 2004

Preambule

Členské státy Rady Evropy, které podepsaly tento Protokol k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950, (dále jen „Úmluva“),

berouce na vědomí Rezoluci č. 1 a Prohlášení přijaté na Evropské ministerské konferenci o lidských právech konané v Římě ve dnech 3. a 4. listopadu 2000;

berouce na vědomí Prohlášení přijaté Výborem ministrů na jeho 109., 111. a 112. zasedání, která se konala postupně ve dnech 8. listopadu 2001, 7. listopadu 2002 a 15. května 2003;

berouce na vědomí Stanovisko č. 251 (2004) přijaté Parlamentním shromážděním Rady Evropy dne 28. dubna 2004;

majíce na zřeteli naléhavou potřebu pozměnit určitá ustanovení Úmluvy za účelem dlouhodobého zachování a zlepšení účinnosti kontrolního systému, zejména ve světle pokračujícího nárůstu pracovní zátěže Evropského soudu pro lidská práva a Výboru ministrů Rady Evropy;

majíce na zřeteli zejména potřebu zajistit, aby Soud mohl nadále zastávat svoji prvořadou úlohu při ochraně lidských práv v Evropě,

dohodly se na následujícím:

Článek 1

Odstavec 2 článku 22 Úmluvy se vypouští.

Článek 2

Článek 23 Úmluvy zní takto:

„Článek 23 - Funkční období a odvolání

1. Soudci jsou voleni na období devíti let. Nemohou být zvoleni znovu.
2. Funkční období soudců skončí dosažením věku 70 let.
3. Soudci zastávají funkci, dokud nejsou nahrazeni. Poté, co byli nahrazeni, však pokračují v projednávání těch případů, které již začali posuzovat.
4. Soudce může být zbaven své funkce, jen pokud ostatní soudci dvoutřetinovou většinou rozhodnou o tom, že přestal splňovat požadované podmínky.“

Článek 3

Článek 24 Úmluvy se vypouští.

Článek 4

Článek 25 Úmluvy se stává článkem 24 a zní takto:

„Článek 24 - Kancelář a zpravodajové

1. Soud má kancelář, jejíž úkoly a organizaci stanoví jednací řád Soudu.
2. Pokud Soud zasedá jako samosoudce, pomáhají mu zpravodajové, kteří vykonávají své funkce pod dohledem předsedy Soudu. Jsou součástí kanceláře Soudu.“

Článek 5

Článek 26 Úmluvy se stává článkem 25 („Plénum Soudu“) a mění se takto:

1. Na konci písmene d) se čárka nahrazuje středníkem a slovo „a“ se vypouští.
2. Na konci písmene e) se tečka nahrazuje středníkem.
3. Doplnuje se nové písmeno f), které zní takto:
„f) podává každou žádost podle článku 26 odstavec 2.“

Článek 6

Článek 27 Úmluvy se stává článkem 26 a zní takto:

„Článek 26 – Samosoudci, výbory, senáty a Velký senát

1. K projednání předložených případů zasedá Soud jako samosoudce, ve výborech složených ze tří soudců, v senátech složených ze sedmi soudců a ve Velkém senátu složeném ze sedmnácti soudců. Senáty Soudu ustavují výbory na pevně stanovené období.
2. Na žádost pléna Soudu může Výbor ministrů jednomyslným rozhodnutím a na pevně stanovené období snížit počet soudců v senátech na pět.
3. Samosoudce nepřezkoumává žádnou stížnost směřující proti Vysoké smluvní straně, za kterou byl zvolen.
4. Členem senátu a Velkého senátu je automaticky soudce zvolený za dotčenou Vysokou smluvní stranu. Pokud takový soudce není nebo není schopen zasedat, zasedá jako soudce osoba vybraná předsedou Soudu ze seznamu poskytnutého předem touto stranou.
5. Velký senát se dále skládá z předsedy Soudu, místopředsedů, předsedů senátů a dalších soudců vybraných v souladu s jednacím řádem Soudu. Je-li případ předán Velkému senátu podle článku 43, nemůže v něm zasedat žádný soudce ze senátu, který vydal rozsudek, s výjimkou předsedy senátu a soudce, který zasedal za dotčenou Vysokou smluvní stranu.“

Článek 7

Za nový článek 26 se vkládá nový článek 27, který zní:

„Článek 27 – Pravomoc samosoudců

1. Samosoudce může prohlásit za nepřijatelnou nebo vyškrtnout ze seznamu případů Soudu stížnost podanou podle článku 34, pokud takové rozhodnutí lze učinit bez dalšího přezkoumání.
2. Toto rozhodnutí je konečné.
3. Pokud samosoudce neprohlásí stížnost za nepřijatelnou nebo ji nevyškrtně, postoupí jí tento soudce výboru či senátu k dalšímu přezkoumání.“

Článek 8

Článek 28 Úmluvy zní takto:

„Článek 28 – Pravomoc výborů

1. Stížnost podanou podle článku 34 může výbor jednomyslně:
 - a) prohlásit za nepřijatelnou nebo vyškrtnout ze seznamu případů, pokud takové rozhodnutí lze učinit bez dalšího přezkoumání; nebo
 - b) prohlásit ji za přijatelnou a vynést zároveň rozsudek o odůvodněnosti stížnosti, pokud jí nastolená otázka vztahující se k výkladu nebo použití Úmluvy nebo jejích protokolů je již řešena ustálenou judikaturou Soudu.
2. Rozhodnutí a rozsudky podle odstavce 1 jsou konečné.
3. Pokud soudce zvolený za dotčenou Vysokou smluvní stranu není členem výboru, výbor, s ohledem na všechny podstatné okolnosti, včetně toho, zda tato strana zpochybnila uplatnění postupu podle odstavce 1.b., může v jakékoli fázi řízení přizvat tohoto soudce na místo jednoho ze svých členů.“

Článek 9

Článek 29 Úmluvy se mění takto:

1. Odstavec 1 zní takto: „Není-li přijato žádné rozhodnutí podle článku 27 nebo 28 ani vyneseno rozhodnutí podle článku 28, rozhodne senát o přijatelnosti a odůvodněnosti individuálních stížností podaných podle článku 34. Rozhodnutí o přijatelnosti lze přijmout odděleně.“
2. V odstavci 2 se na konci doplňuje věta, která zní: „Rozhodnutí o přijatelnosti se přijímá odděleně, ledaže Soud ve výjimečných případech rozhodne jinak.“
3. Odstavec 3 se vypouští.

Článek 10

Článek 31 Úmluvy se mění takto:

Na konci písmene a) se vypouští slovo „a“.

Písmeno b) se stává písmenem c) a vkládá se nové písmeno b), které zní:

- „b) rozhoduje o záležitostech postoupených Soudu Výborem ministrů v souladu s článkem 46 odstavec 4; a“.

Článek 11

Článek 32 Úmluvy se mění takto:

Na konci odstavce 1 se za číslovku 34 doplňuje čárka a číslovka 46.

Článek 12

Odstavec 3 článku 35 Úmluvy zní takto:

- „3. Soud prohlásí za nepřijatelnou každou individuální stížnost předloženou podle článku 34, pokud se domnívá, že:

- a) je stížnost neslučitelná s ustanoveními Úmluvy nebo jejích Protokolů, zjevně neopodstatněná nebo zneužívající právo podat stížnost; nebo
- b) stěžovatel neutrpěl podstatnou újmu, ledaže dodržování lidských práv zaručených v Úmluvě a v jejích Protokolech vyžaduje přezkoumání odůvodněnosti stížnosti, přičemž z tohoto důvodu nemůže být odmítnut žádný případ, který nebyl řádně posouzen vnitrostátním soudem.“

Článek 13

Na konci článku 36 Úmluvy se doplňuje nový odstavec 3, který zní:

„3. Ke všem případům předloženým senátu či Velkému senátu může komisař Rady Evropy pro lidská práva předložit písemné stanovisko a účastnit se veřejného jednání.“

Článek 14

Článek 38 Úmluvy zní takto:

„Článek 38 – Posouzení případu

Soud případ projedná kontradiktorním způsobem se zástupci stran, a je-li to třeba, přistoupí k šetření, pro jehož účinné provedení poskytnou dotčené Vysoké smluvní strany všechny nezbytné prostředky.“

Článek 15

Článek 39 Úmluvy zní takto:

„Článek 39 – Smírná urovnání

1. V jakékoli fázi řízení může být Soud nápomocen dotčeným stranám s cílem dosáhnout smírného urovnání případu na základě dodržování lidských práv, jak jsou stanovena Úmluvou a jejími Protokoly.

2. Řízení vedené podle odstavce 1 je důvěrné.

3. Je-li dosaženo smírného urovnání, vyškrtne Soud případ ze svého seznamu rozhodnutím, které se omezí na stručné vyličení skutečností a přijatého řešení.

4. Toto rozhodnutí se předá Výboru ministrů, který dohlíží na plnění podmínek smírného urovnání uvedených v rozhodnutí.“

Článek 16

Článek 46 Úmluvy zní takto:

„Článek 46 – Závaznost a výkon rozsudků

1. Vysoké smluvní strany se zavazují, že se budou řídit konečnými rozsudky Soudu ve všech případech, jichž jsou stranami.

2. Konečný rozsudek Soudu se doručuje Výboru ministrů, který dohlíží na jeho výkon.

3. Jestliže se Výbor ministrů domnívá, že dohledu nad výkonem konečného rozsudku brání problém týkající se výkladu tohoto rozsudku, může se obrátit na Soud, aby rozhodl o této výkladové otázce. Rozhodnutí obrátit se na Soud musí být přijato dvoutřetinovou většinou zástupců oprávněných zasedat ve Výboru.

4. Jestliže se Výbor ministrů domnívá, že se některá Vysoká smluvní strana odmítá řídit konečným rozsudkem vydaným v případě, jehož je stranou, může se po formální výzvě adresované této straně rozhodnutím přijatým dvoutřetinovou většinou zástupců oprávněných zasedat ve Výboru obrátit na Soud v otázce, zda tato strana plní své povinnosti podle odstavce 1.

5. Jestliže Soud shledá porušení odstavce 1, postoupí případ Výboru ministrů ke zvážení opatření, jež mají být přijata. Jestliže Soud neshledá porušení odstavce 1, postoupí případ Výboru ministrů, který ukončí svůj dohled.“

Článek 17

Článek 59 Úmluvy se mění takto:

1. Vkládá se nový odstavec 2, který zní:
„2. Evropská unie může přistoupit k této Úmluvě.“
2. Odstavce 2, 3 a 4 se stávají po řadě odstavci 3, 4 a 5.

Závěrečná a přechodná ustanovení

Článek 18

1. Tento Protokol je otevřen k podpisu členskými státy Rady Evropy, které podepsaly Úmluvy a které mohou vyjádřit svůj souhlas být jím vázány:

- a) podpisem bez výhrady ratifikace, přijetí nebo schválení; nebo
- b) podpisem s výhradou ratifikace, přijetí nebo schválení, po kterém následuje ratifikace, přijetí nebo schválení.

2. Ratifikační listiny nebo listiny o přijetí nebo schválení budou uloženy u generálního tajemníka Rady Evropy.

Článek 19

Tento Protokol vstoupí v platnost prvním dnem měsíce následujícího po uplynutí tříměsíčního období ode dne, kdy všechny strany Úmluvy vyjádřily svůj souhlas s tím, že budou Protokolem vázány v souladu s ustanovením článku 18.

Článek 20

1. Ode dne vstupu tohoto Protokolu v platnost se jeho ustanovení vztahují na všechny stížnosti projednávané Soudem, jakož i na všechny rozsudky, na jejichž výkon dohlíží Výbor ministrů.

2. Nové kritérium přijatelnosti doplněné článkem 12 tohoto Protokolu do článku 35 odstavce 3.b Úmluvy se nevztahuje na stížnosti prohlášené za přijatelné před vstupem tohoto Protokolu v platnost. Po dva roky následující po vstupu tohoto Protokolu v platnost může být nové kritérium přijatelnosti používáno pouze senáty a Velkým senátem Soudu.

Článek 21

Funkční období soudců sloužících své první funkční období v den vstupu tohoto Protokolu v platnost se prodlužuje ipso iure tak, aby celkové funkční období dosáhlo trvání devíti let. Ostatní soudci dokončí své funkční období, které se prodlužuje ipso iure o dva roky.

Článek 22

Generální tajemník Rady Evropy oznámí členským státům Rady Evropy:

- a) každý podpis;
- b) uložení každé ratifikační listiny nebo listiny o přijetí nebo schválení;
- c) datum vstupu tohoto Protokolu v platnost v souladu s článkem 19; a
- d) každý jiný úkon, oznámení nebo sdělení týkající se tohoto Protokolu.

Na důkaz toho níže podepsaní, byvše k tomu řádně zmocněni, podepsali tento Protokol.

Dáno ve Štrasburku dne 13. května 2004, v anglickém a francouzském jazyce, přičemž obě znění mají stejnou platnost, v jednom vyhotovení, které bude uloženo v archivu Rady Evropy. Jeho ověřenou kopii zašle generální tajemník Rady Evropy každému z členských států Rady Evropy.

PŘEDKLÁDACÍ ZPRÁVA PRO PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY (výňatek)

I. K PROTOKOLU Č. 14 K ÚMLUVĚ OBECNĚ

Od svého přijetí v roce 1950 byla Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) několikrát pozměněna a doplněna.¹ Kontrolní mechanismus zřízený Úmluvou byl v roce 1994 radikálně reformován přijetím Protokolu č. 11, který vstoupil v platnost dne 1. listopadu 1998.² Systém, ve kterém o jednotlivých případech rozhodovaly tři různé orgány, byl zjednodušen a efektivita kontrolního mechanismu byla posílena.

O deset let později nicméně vyvstala naléhavá potřeba kontrolní mechanismus přizpůsobit novým podmínkám, aby mohla být zajištěna jeho dlouhodobá efektivita. V mezidobí se totiž nejenom rozrostl počet členských států Rady Evropy (a současně smluvních stran Úmluvy), ale také se velmi výrazně zvýšil počet stížností podávaných proti jednotlivým smluvním státům.³

Počátkem roku 2004 se na Soud mohlo obrátit již na 800 miliónů obyvatel členských států Rady Evropy. V roce 2003 bylo podáno na 39 tisíc nových stížností, rozhodnuto však bylo „jen“ o zhruba 18 tisících případech a na konci roku 2003 zůstávalo nevyřízených více než 65 tisíc stížností. Perspektivy pro následující roky nejsou z tohoto hlediska optimistické; ba naopak, je reálné očekávat, že se problematická situace bude nadále zhoršovat, což potvrzuje i vývoj během roku 2004.

Přetížení Soudu má dvě základní příčiny. Soud jednak zkoumá velmi četné individuální stížnosti, které nemají naději na úspěch a které mu nezbyvá než zpravidla prohlásit za nepřijatelné (96 % případů řešených v roce 2003 představovaly zjevně nepřijatelné stížnosti), jednak se zabývá množstvím individuálních stížností odvozených ze stejné strukturální příčiny jako některá dřívější stížnost, která vedla k odsuzujícímu rozsudku (jde o opakující se zjevně důvodné stížnosti; ze 703 rozsudků vynesených v roce 2003 se jich kolem 60 % týkalo takových případů).

Protokol č. 14, kterým se mění kontrolní systém Úmluvy, si klade za cíl čelit především oběma výzvám představovaným nutností vyřizovat v reálném čase zjevně nepřijatelné i zjevně důvodné stížnosti, ale také jistou omezenou možností Soudu odmítat takové případy, v nichž stěžovatel neutrpěl významnou újmu, a o to více se soustředit na závažné kauzy, v nichž je třeba rozvinout původní a precizní právní argumentaci. To se projevuje ve změnách týkajících se dělby práce uvnitř Soudu, kritérií přijatelnosti stížností nebo oprávnění Výboru ministrů při výkonu rozsudků Soudu nebo rozhodnutí o smírném urovnání stížností.

¹ Úmluva byla publikována ve Sbírce zákonů pod č. 209/1992 Sb., Protokol č. 9 k Úmluvě pod č. 41/1996 Sb.

² Protokol č. 11 k Úmluvě byl publikován pod č. 243/1998 Sb.

³ Také některé nové protokoly k Úmluvě jsou způsobilé generovat nové stížnosti. Týká se to zejména Protokolu č. 12, který přináší obecný zákaz diskriminace. Tento protokol doposud nevstoupil v platnost; Česká republika o jeho ratifikaci v nejbližší době neuvažuje.

Navrhovaná změna v úpravě kontrolního mechanismu Úmluvy však současně usiluje o zachování podstaty toho, co představuje nejcennější rysy evropského systému, totiž otevřenost přístupu k Soudu (každý má právo na to, aby jeho stížnost na porušení jeho základních práv byla přezkoumána) a jurisdikční charakter rozhodování o stížnostech (ve všech jeho aspektech, včetně závazného charakteru rozsudku, nad jehož výkonem bdí Výbor ministrů Rady Evropy).

Vedle hlavních řešených otázek přináší Protokol č. 14 k Úmluvě i některé změny mající za cíl posílit nezávislost soudců Soudu nebo umožnit Evropské unii, aby v budoucnosti přistoupila k Úmluvě.

Protokol č. 14 k Úmluvě nicméně nekráčí v cestě za udržení efektivnosti evropského kontrolního mechanismu dodržování lidských práv osamocen. Výbor ministrů Rady Evropy přijal v letech 2000 až 2004 několik doporučení pro členské státy i rezoluce směřující dovnitř Rady Evropy a vůči Soudu, ve kterých vyzval především k důslednější realizaci zásady subsidiarity kontrolního mechanismu. Mělo by k tomu dojít jak posílením účinnosti vnitrostátních prostředků nápravy (zejména nepřiměřených délek soudních řízení), šířením Úmluvy a judikatury Soudu a jejich důsledným promítáním do vnitrostátního zákonodárství, administrativní a soudní praxe, tak zlepšením výkonu rozsudků Soudu, zejména na úrovni tzv. obecných opatření, jejichž cílem je předcházet dalšímu porušování Úmluvy ze stejných důvodů.

Výbor ministrů na svém 114. ministerském zasedání konaném ve dnech 12. a 13. května 2004 přijal prohlášení *Zajištění účinnosti provádění Evropské úmluvy o lidských právech na vnitrostátní a evropské úrovni*. V tomto prohlášení uznávají členské státy naléhavost reformy a zavazují se ratifikovat Protokol č. 14 do dvou let. Text pozměňujícího protokolu byl otevřen k podpisu členskými státy Rady Evropy, signatářům Evropské úmluvy o lidských právech, dne 13. května 2004. K 11. listopadu 2004 podepsalo instrument 35 členských států, 5 z nich jej ratifikovalo.

Protokol č. 14 je svou povahou mezinárodní smlouvou, jíž se mění Úmluva, dříve schválená Federálním shromážděním České a Slovenské Federativní republiky jako smlouva o lidských právech a základních svobodách, do níž Česká republika k 1. lednu 1993 sukcedovala. I když Protokol č. 14 nevytváří žádná nová práva a povinnosti, lze jej z již uvedeného důvodu považovat za smlouvu podle článku 49 písm. a) Ústavy České republiky. Proto podléhá souhlasu vlády, schválení obou komor Parlamentu a ratifikaci prezidentem republiky. Charakter protokolu vylučuje možnost vznesení výhrad.

Vzhledem k tomu, že Protokol č. 14 k Úmluvě nevyžaduje změnu českého právního řádu, je s ním *eo ipso* v souladu. Není v rozporu ani s jinými mezinárodními závazky České republiky; umožní navíc v budoucnosti realizovat zamýšlené ustanovení článku I-9 Ústavy Evropské unie. Jeho provedení Radou Evropy si nevyžádá náklady ze státního rozpočtu České republiky. Z důvodu naléhavosti celé záležitosti a z toho důvodu, že se materiál z kompetenčního hlediska týká pouze Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva zahraničních věcí, požádali předkladatelé materiálu předsedu vlády o výjimku z mezi-resortního připomínkového řízení, kterou předseda vlády odsouhlasil.) O připomínky k materiálu byl požádán pouze prezident republiky. Ten se ve své odpovědi vyjádřil k Protokolu č. 14 kritickým způsobem a zároveň svým rozhodnutím ze dne 11. března 2005 kontrasignovaným dne 14. března 2005 předsedou vlády přenesl na vládu pravomoc jej sjednat (viz přílohu). Vláda schválila sjednání Protokolu č. 14 dne 1. června 2005 svým usnesením č. 665. Instrument byl pak za Českou republiku podepsán s výhradou ratifikace ing. Vlastou Štěpovou, CSc., velvyslankyní České republiky při Radě Evropy.

II. K JEDNOTLIVÝM USTANOVENÍM PROTOKOLU Č. 14

Ustanovení článků 4, 6, 7, 8, 9 a 12 Protokolu č. 14 si kladou za prvořadý cíl racionalizovat fungování Soudu a tím zajistit jeho dlouhodobou efektivitu, naopak ustanovení článků 2 a 6 řeší otázky týkající se statusu soudců Soudu, další ustanovení (články 15 a 16) směřují k zefektivnění zpětné vazby států na odsuzující rozsudky a dohledu nad plněním jejich povinností. Rada ustanovení pak představuje jen technické změny, související se změnami provedenými na jiných místech. Protokol obsahuje i závěrečná a přechodná ustanovení.

2.1. K USTANOVENÍM, JIMIŽ SE MĚNÍ ÚMLUVA

Ke článku 1 Protokolu č. 14: změna v článku 22 Úmluvy

Článek 22 odst. 2 Úmluvy se vypouští, a to pro bezpředmětnost ve světle změn provedených v článku 23 Úmluvy. Každý soudce bude napříště volen na celý jeden devítiletý mandát, obměna složení Soudu bude tedy postupná.

K článku 2 Protokolu č. 14: nové znění článku 23 Úmluvy

V novém článku 23 odst. 1 Úmluvy se v zájmu posílení nezávislosti soudců zakotvuje jednotný soudcovský mandát v délce devíti let, přičemž soudci nebudou již znovu zvolitelní; dosavadní systém předpokládá šestiletý mandát a opětovnou volitelnost soudců. Další odstavce článku 23 Úmluvy jsou převzetím ustanovení obsažených nyní v článku 23 odst. 6 a 7 v článku 24 Úmluvy.

K článku 3 Protokolu č. 14: vypuštění článku 24 Úmluvy

Ustanovení se přebírá do nového článku 23 odst. 4 Úmluvy.

Ke článku 4 Protokolu č. 14: nové znění článku 24 Úmluvy

Nový článek 24 Úmluvy vznikne částečným převzetím stávajícího článku 25 Úmluvy. V souvislosti se zavedením samosoudcovského rozhodování o zjevně nepřijatelných stížnostech se předpokládá, že samosoudcům budou asistovat kvalifikovaní právníci, tzv. zpravodajové, z nichž by alespoň jeden měl být obeznámen s právem země, vůči níž stížnost směřuje. Zpravodajové však budou pracovníky kanceláře Soudu.

Ke článku 5 Protokolu č. 14: převzetí článku 26 do článku 25 Úmluvy a jeho změny

Upřesňuje, v souladu s dalšími změnami Úmluvy, funkce pléna Soudu.

Ke článku 6 Protokolu č. 14: převzetí článku 27 do článku 26 Úmluvy a jeho nové znění

Ustanovení se týká rozhodovacích formací Soudu – samosoudců, soudcovských výborů, senátů a Velkého senátu.

Zásadní racionalizační inovaci představuje zavedení samosoudcovského rozhodování. Samosoudcem však nesmí být soudce zvolený za stát, vůči němuž stížnost směřuje (viz výše ke článku 4 Protokolu č. 14).

Předpokládá se sice i nadále, že senáty budou sedmičlenné, avšak v zájmu racionalizace práce bude moci Výbor ministrů Rady Evropy na návrh pléna Soudu rozhodnout o snížení počtu soudců v senátu na pět.

Další novinku, tentokrát v zájmu posílení nezávislosti soudců, zaznamenává způsob jmenování soudců *ad hoc*. Zatímco nyní žalované státy vybírají pro každý spor, kde vyšla najevo podjatost soudce za tento stát zvoleného, jako náhradníka libovolnou osobu, která splňuje podmínky pro výkon funkce soudce Soudu, v novém systému mají státy předsedovi Soudu předložit předem seznam vhodných kandidátů, mezi nimiž pro ten který spor vybere sám předseda Soudu.

Ustanovení týkající se Velkého senátu zůstávají změnami nedotčena.

Ke článku 7 Protokolu č. 14: nový článek 27 Úmluvy

Nové ustanovení článku 27 Úmluvy se týká kompetencí samosoudce. Jeho úloha bude výlučně filtrační: zjevně nepřijatelnou stížnost může odmítnout nejenom kolektiv soudců rozhodující ve výboru nebo v senátu, ale i samosoudce. Takové rozhodnutí však smí samosoudce přijmout jen u stížností, které nevyžadují další zkoumání. Není-li takové rozhodnutí přijato, bude stížnost postoupena výboru nebo senátu.

Ke článku 8 Protokolu č. 14: nové znění článku 28 Úmluvy

Článek 28 Úmluvy se týká kompetencí tříčlenných soudcovských výborů.

Zatímco podle dosavadní úpravy měly tyto výbory pouze funkci filtrační – odmítaly zjevně nepřijatelné stížnosti –, tato role jim sice i nadále zůstane, budou však moci též stížnost prohlásit za (zjevně) přijatelnou a rozhodnout o její důvodnosti, jestliže právní problém stížností nastolený již byl ustálenou judikaturou Soudu vyřešen. Jedná se o hlavní nástroj ke zrychlení rozhodování o zjevně důvodných stížnostech.

Pro určitou korekci tohoto „zrychleného“ rozhodování se v novém odstavci 3 článku 28 předpokládá, že soudce zvolený za žalovaný stát může být ve sporných případech přizván do výboru na místo některého z jeho členů.

Ke článku 9 Protokolu č. 14: změny ve článku 29 Úmluvy

Podle stávajícího znění článku 29 Úmluvy rozhodují senáty v těch případech, které nebyly uzavřeny na úrovni výboru; senáty rozhodují až na výjimky zpravidla odděleně o přijatelnosti a odůvodněnosti stížnosti.

Nový model předpokládá další racionalizaci. Senáty sice i nadále rozhodují tam, kde případ neskončil na nižší úrovni (samosoudce nebo výboru), avšak o přijatelnosti a odůvodněnosti individuálních stížností se již zpravidla nebude rozhodovat odděleně. Jde tu téměř o zakotvení nynějšího faktického stavu, kdy je hojně využívána výjimka z odděleného rozhodování u opakujících se stížností, jejichž právní problematika již byla dříve řešena judikaturou Soudu.

Ke článku 10 Protokolu č. 14: změny ve článku 31 Úmluvy

Změny reagují na nové oprávnění Velkého senátu Soudu rozhodovat na žádost Výboru ministrů o tom, zda odsouzený stát splnil všechny své povinnosti z rozsudku Soudu (viz níže ke článku 16 Protokolu č. 14).

Ke článku 11 Protokolu č. 14: změna ve článku 32 Úmluvy

I tato technická změna souvisí se změnou provedenou článkem 16 Protokolu č. 14.

Ke článku 12 Protokolu č. 14: změna ve článku 35 Úmluvy

Článek 35 Úmluvy stanoví podmínky přijatelnosti individuálních stížností. Navrhovaná změna se projeví v odstavci 3, který se rozdělí na dvě písmena, písmeno a) převezme stávající text odstavce 3, zatímco písmeno b) zakotví novou podmínku přijatelnosti, jejíž užitečnost se má projevit při řešení tzv. bagatelních případů.

Podle nového ustanovení článku 35 odst. 3 písm. b) bude individuální stížnost nepřijatelná také tehdy, pokud sice k porušení základních práv a svobod došlo, ale stěžovatel tím neutrpěl žádnou významnou újmu. Plodem kompromisu při sjednávání Protokolu č. 14 se – vedle přechodného ustanovení (viz níže ke článku 20 Protokolu č. 14) – staly hned dvě ochranné klauzule, jimiž se použitelnost nové podmínky omezuje: stížnost nelze z uvedeného důvodu odmítnout, pokud má případ obecnější význam pro výklad úmluvy, nebo pokud nebyl řádně posouzen vnitrostátním soudem.

Ke článku 13 Protokolu č. 14: změna ve článku 36 Úmluvy

Tato změna má za cíl valorizovat úlohu komisaře pro lidská práva Rady Evropy tím, že mu zaručí oprávnění intervenovat v řízeních o stížnostech řešených senátem nebo Velkým senátem, a to ve formě písemného stanoviska nebo ústního vyjádření při veřejném jednání Soudu. Stávající ustanovení článku 36 Úmluvy o právu intervence tím jinak není dotčeno.

Ke článku 14 Protokolu č. 14: nové znění článku 38 Úmluvy

Nové znění článku 38 Úmluvy přebírá částečně stávající znění článku 38 odst. 1 písm. a); odstavec 1 písm. b) a odstavec 2 se po úpravě zařazují do nového znění článku 39 (viz níže ke článku 15 Protokolu č. 14). Ve skutečnosti jde o změnu technickou.

Ke článku 15 Protokolu č. 14: nové znění článku 39 Úmluvy

Nové znění článku 39 Úmluvy sestává zčásti ze znění stávajícího článku 38 odst. 1 písm. b) a odst. 2 s tím, že smírné urovnání stížnosti bude nadále možné nejenom poté, co Soud prohlásí stížnost za přijatelnou, ale i předtím, zčásti obsahuje nové pravidlo, které je skutečným těžištěm prováděné změny: o smírných urovnáních bude nadále rozhodováno formou usnesení Soudu (nikoli rozsudku, což má význam v odstranění negativní konotace pojmu rozsudek u smírných urovnání), Výbor ministrů však bude dohlížet nad výkonem všech smírných urovnání (zatím se Výbor ministrů zabýval výkonem rozsudků, nikoli usnesení, takže dohlížel nad výkonem smírů jen tehdy, pokud byly schváleny formou rozsudku, tj. po prohlášení stížnosti za přijatelnou). Změnou se tak sjednocují podmínky dohledu nad výkonem rozhodnutí Soudu, kde se předpokládá plnění (finanční nebo jiné).

Ke článku 16 Protokolu č. 14: nové znění článku 46 Úmluvy

Článek 46 Úmluvy i nadále předpokládá, že Výbor ministrů Rady Evropy dohlíží nad výkonem rozsudků Soudu. Inovace spočívá v nových odstavcích 3 až 5, kde se zakládá oprávnění Výboru ministrů iniciovat řízení před Soudem, pokud výkon rozsudku naráží na problém interpretace rozsudku nebo pokud se zdá, že odsouzený stát své povinnosti z rozsudku neplní. Výsledkem však v tomto druhém případě nemůže být rozsudek Soudu povahy sankční (tj. obdoba pokuty při porušení povinnosti státem podle článku 228 Smlouvy o Evropském společenství), nýbrž povahy deklaratorní: v případě, že stát

splnil své povinnosti, musí Výbor ministrů projednávání výkonu rozsudku uzavřít, v případě opačném má Výbor ministrů přijmout adekvátní opatření politického charakteru.

Tyto změny mají posílit princip kolektivní kontroly nad výkonem rozsudků Soudu a zdůraznit povinnost států rozsudky opravdu dodržovat (zaplatit spravedlivé zadostiučinění, přijmout individuální a obecná opatření k nápravě).

Ke článku 17 Protokolu č. 14: změny v článku 59 Úmluvy

Předmětem je vložení nového odstavce 2 do článku 59 Úmluvy, které umožní budoucí přistoupení Evropské unie k Úmluvě (viz též článek I-9 Ústavy Evropské unie). Úmluva je prozatím otevřena k podpisu a ratifikaci pouze členskými státy Rady Evropy, nikoli nadstátním útvarům či mezinárodním organizacím. Přistoupení Evropské unie k Úmluvě si vyžádá sjednání dalšího protokolu k Úmluvě, v němž by byly dořešeny veškeré otázky s přistoupením spojené.

2.2. K PŘECHODNÝM A ZÁVĚREČNÝM USTANOVENÍM

Ke článku 18 Protokolu č. 14

Jedná se o klasické ustanovení o podpisu a ratifikaci obsažené ve smlouvách Rady Evropy.

Ke článku 19 Protokolu č. 14

Jedná se o ustanovení stran vstupu Protokolu č. 14 v platnost v návaznosti na jeho konečné schválení všemi smluvními státy Úmluvy.

Ke článku 20 Protokolu č. 14

Článek 20 obsahuje dvojici přechodných ustanovení týkajících se aplikace změn provedených Protokolem č. 14 v kontrolním mechanismu: Protokol č. 14 se bude vztahovat na všechny stávající stížnosti i všechny stávající rozsudky Soudu s výjimkou nového ustanovení článku 35 odst. 3 písm. b) Úmluvy. Nové kritérium přijatelnosti stížností (viz výše ke článku 12 Protokolu č. 14) lze použít jen na stížnosti, které doposud nebyly prohlášeny za přijatelné (výjimka z pravidla obsaženého v článku 35 odst. 4 Úmluvy), přičemž po dobu dvou let od vstupu Protokolu č. 14 v platnost bude moci být aplikováno pouze senáty nebo Velkým senátem. Toto poslední pravidlo má za cíl zajistit předvídatelnost rozhodovací praxe samosoudců a soudcovských výborů (zatímco rozhodnutí senátů a Velkého senátu se zveřejňují v plném znění, rozhodnutí samosoudců a výborů o odmítnutí zjevně nepřijatelné stížnosti se nezveřejňují).

Ke článku 21 Protokolu č. 14

Toto přechodné ustanovení přináší soudcům, kteří budou ve funkci v okamžiku vstupu Protokolu č. 14 v platnost, pro zaručení jejich nezávislosti jisté prodloužení jejich mandátu (na osm, resp. devět let, podle toho, zda vykonávají první nebo další mandát). V návaznosti na to se očekává postupná obměna ve složení Soudu.

Ke článku 22 Protokolu č. 14

Rovněž toto ustanovení o roli generálního tajemníka Rady Evropy je obvyklé ve smlouvách uzavíraných v rámci této mezinárodní organizace.